

Sosiaalipsykologi järkeilee – ja muistelee

Klaus Weckroth: *kaiken järjen mukaan*. Kuvat: Aiki Maakari. Books on Demand 2020.

Klaus Weckrothin nimi on tuttu yhteiskuntatieteilä Tampereen yliopistossa viime vuosittain puolella opiskelleille. Hän oli Antti Eskolan ja Mirja Tolkkio-Nikkosen rinnalla yksi niistä tutkijoista ja opettajista, jotka kyseenalaistivat yksilöpsykologisen lähestymistavan mielekkyyden ja tarjosivat tilalle yhteiskunnallisesti orientoitunutta sosiaalipsykologista näkökulmaa.

Sitten Weckrothista ei ole kuulunut mitään. Nyt omakustanne *kaiken järjen mukaan* – kirjoitettu pienellä – kertoo tähän syyn: hän on ollut 1990-luvun jälkipuoliskolta työkyvyttömänä mielenterveydellisistä syistä. Niin ikään parin viime vuoden aikana hän on kyennyt jälleen ajatus- ja kirjoitustyöhön. Siitä syntyi tämä kirja.

Weckrothin teos ei ole tiede- tai edes tietokirja. Se on subjektiivinen esse: *kaiken järjen mukaan* sisältää viittauksia yhteiskuntatieteelliseen kirjallisuuteen ja keskusteluun, mutta niitä käytetään lähinnä ajatusvirran ohjailemiseen, jos siihenkään. Lähdeluetteloa teoksessa ei ole.

Kirjassaan Weckroth löytää peilin ja keskustelukumppanin akateemiselle uralleen 1980- ja 1990-luvun naistutkimuksen oppiaineesta, mikä myös joutui kampailemaan asemastaan yli-

opistomaailmassa, mutta vaikutti peruuttamattomasti yhteiskuntatieteisiin ja koko yhteiskuntaan. Kirja on myös nostalgiamatka Tampereen yliopiston kultakauteen: aikaan ennen säätiöyliopistoa ja ”wau-akatemiaa”.

1970-luvun lopulla Weckroth tarjosi psykologian sivuainelaudatur-tutkielmaansa tarkastettavaksi otsikolla *Toiminnan kategoriat psykologiassa*. Se hylättiin, koska Weckroth oli rikkonut kirjoittamatonta sääntöä, ja valituskierroksen aikana jo viralliseksi kirjoitettua sääntöä, jonka mukaan psykologian sivuainetyöt eivät saaneet olla vain ja ainoastaan teoreettisia tutkielma.

Tosiasiaa taustalla oli Weckrothin tieteesosiologinen ja -filosofinen ote psykologiatieteeseen, mikä näytti ärsyttävän psykologian oppituolin edustajia. Taustatukea Weckroth sai luonnollisesti sosiaalipsykologeilta, kuten edellä mainitulta Eskolalta.

kaiken järjen mukaan -kirjan kantava teema on kahdenkymmenen vuoden aukko tai muistikatkos. Ensin käsitellään keskusteluita 1970-luvulta aina 1990-luvun puoleenväliin ja sitten palataan näihin samoihin teemoihin viime vuosien yhteiskunnallisten keskustelujen innoittamana, ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut. Siinä sivussa Weckroth tulee esittäneeksi kuin vahingossa teesinsä väkivallattomasta, sekulaarista ja tasa-arvoisesta yhteiskunnasta.

Selkeää metodologiaa kirjassa ei ole. Ilkeämmin sanottuna *kaiken järjen mukaan* on tajunnanvirtaa, jolla on kyllä hetkensä, mutta jossa vähän väliä ajaututaan sivuraitteille. Kauniimmin ajateltuna teoksen itsensä voi ymmärtää olevan mieleenjuolahtamisineen ja ajatusprosesseineen tutkimusmenetelmän kuvaus, kuten aikuiskasvatuksen professori Juha Suoranta on asian esittänyt.

Osa huomioista on triviaaleja, esimerkiksi, miksi Tampereen yliopistossa on pääloukkaamismies,

eikä pääluottamusnaista. *Naistutkimus*-lehden nimeä ei olisi saanut Weckrothin mukaan vaihtaa *Sukupuolentutkimus*-lehdeksi, koska yhteiskuntatieteilijä ei voi olla välinpitämätön suhteessa tutkimuskohteeseensa.

Weckroth jatkaa samojen teemoja pyörittelyä tai keskustelua, mitä käytiin jo 1990-luvulla tai aikaisemmin: muuttaako naisemansipaatio yhteiskuntaa vai tuleeko naisista miesten kaltaisia. Queerteorian vaarana on tulla Weckrothin lainauksen mukaan lähinnä itseterapiaa sen pyrkiessä kohti akateemista ydintä. Tästä voi olla eri mieltä, sillä mikä muu aihe on herättänyt niin paljon keskustelua viime vuosina kuin sukupuoli ja seksuaalinen moneus, ainakin jos seuraa internetin ihmeellistä maailmaa. No, ehkä maahanmuutto, mutta nämäkin kysymykset liittyvät toisiinsa.

Draamankaari sulkeutuu, kun Weckroth päivittelee vielä kerran tämän päivän turkulaisia psykologeja, joilla tamperelaisten sosiologien ja sosiaalipsykologien mielissä on lähes yhtä legendaarinen maine kuin helsinkiläisillä filosofeilla.

Kirjaa lukiessa tulee mieleen Gilles Deleuzen ajatus, että sen sijaan, että vertaillaan jo olemassa olevaan, olisi ajateltava potentiaalia. Tässä tapauksessa Weckroth olisi voinut vielä pitää käsikirjoituksen itsellään muokaten ja jäsentäen sitä sekä kerätä kommentteja, miettiä teoksen tyylilajia tarkemmin sekä kaiken tämän jälkeen hakea vielä uudelleen kustantajaa ja näin myös laajempaa lukijakuntaa, minkä teos ansaitsisi. Weckroth kertookin tarjonneensa käsikirjoitusta tamperelaiselle tiedekustantaja Vastapainolle, mutta tulleen torjutuksi. Vaikka omakustanteiden kategoriassa teos on keskimääräistä onnistuneempi, on kaupallisen kustantajan päätös olla ottamatta sitä kustannusohjelmaan ymmärrettävä.

Subjektiviisen esseän sijaan käsikirjoitus olisi voinut toimia myös omaelämäkerran pohjana. Toisaalta, jos sen esseämäisyyt-

tä ja ajatuksenvirtamaisuutta olisi edelleen haluttu vahvistaa, olisi sen voinut tehdä, kuten Jack Kerouac teoksessa *On the Road*: koko tekstin olisi voinut tykittää menemään putkeen ilman kapalejakoa, jolloin lukijan ja kirjoittajan suhde olisi muuttuu henkeähaukkovan intensiiviseksi ja lukukokemus tajuntaa laajentavaksi. Nyt Weckrothin tekstissä on alaluvut korvattu ajatusviivoilla, koska hän ei halunnut omien sanojensa mukaan väkisin keksiä ot-sikoita.

Teoksen kuvituksesta vastaa pohjalainen taidemaalari Aili Maakari. Ne sopivat teokseen kuin nenä päähän, sen sijaan kirjan taittoa olisi voinut miettiä. Nyt se on turhan sekava.

JIRI NIEMINEN

Kirjoittaja on yhteiskuntatieteilijä ja tuntiopettaja Tampereelta.